

- 61** Zaradte uvedené historické pojmy z oblasti hospodárskych dejín do historických období pravek, starovek, stredovek:

domestikácia, redistributívne hospodárstvo, léno, poddaný, trojpoľný systém, prvá delba práce, zavlažovacie poľnohospodárstvo, kolón, prisvojovacie hospodárstvo, vazal, štiepaná industria, kolonát, pästný klin, lénny systém, otrok

pravek	starovek	stredovek

Správne odpovede a hodnotenie:

pravek	starovek	stredovek
domestikácia prvá delba práce prisvojovacie hospodárstvo štiepaná industria pästný klin	redistributívne hospodárstvo zavlažovacie poľnohospodárstvo kolón kolonát otrok	léno poddaný trojpoľný systém vazal lénny systém

Všetkých 15 pojmov správne zaradených	8 bodov
13 – 14 správne zaradených pojmov	7 bodov
11 – 12 správne zaradených pojmov	6 bodov
9 – 10 správne zaradených pojmov	5 bodov
7 – 8 správne zaradených pojmov	4 body
5 – 6 správne zaradených pojmov	3 body
3 – 4 správne zaradené pojmy	2 body
1 – 2 správne zaradených pojmov	1 bod
žiadne správne zaradené pojmy	0 bodov

Môže sa používať iba celočíselné bodovanie, nie polbody.

Pojem pokladáme za správne zaradený vtedy, keď sa nachádza v stĺpci podľa vzorového zadania. Nesmie byť uvedený v žiadnom inom stĺpci.

Napr. ak je pojem *pästný klin* zaradený do stĺpca pravek aj do stĺpca stredovek – je to nesprávna odpoveď.

62 Vysvetlite význam týchto historických pojmov: *kolón, poddaný, vazal, lénný systém*.

Správne odpovede a hodnotenie:

kolón – v období rímskeho cisárstva drobný slobodný roľník – nájomca veľkostatkárskej pôdy, ktorý musel prenajímateľovi veľkostatkárovi platiť nájom v naturáliách. V prípade, že sa zadlžil, strácal osobnú slobodu. Kolóni takto nahradzovali od 2. - 3. storočia rastúci nedostatok otrokov a ich beztak už málo efektívnu produkciu.

Ak sú v žiakovej odpovedi kľúčové slovné spojenia: slobodný roľník, nájomca pôdy resp. pôda mu je prepožičaná alebo daná do prenájmu, za ktorý musí platiť v naturáliách **2 body**
 Ak sú v odpovedi iba niektoré z kľúčových pojmov **1 bod**

poddaný – v rámci feudálneho spoločenského systému človek nižšieho spoločenského postavenia, ktorý bol právne i majetkovo závislý od svojho zemepána. Aj keď mohol mať hnutelný majetok, bol dedične pripútaný k zemepanskej pôde a mohol byť s ňou predaný inému zemepánovi. Poddaný bol zároveň povinný zemepánovi odvádzať z pridelenej pôdy stanovené dávky, dane, najprv naturálne, neskôr peňažné a vykonával spravidla časovo presne vymedzené povinnosti na panskom majetku. Poddanská vrstva vznikla v ranom stredoveku z pôvodne osobne slobodných roľníkov, ktorí svoju slobodu stratili kvôli zadlženiu, resp. vstúpili dobrovoľne či pod nátlakom pod ochranu zemepána, a tým aj do závislosti od neho.

Ak sú v žiakovej odpovedi kľúčové slovné spojenia: právna a majetková závislosť od zemepána (feudála, vlastníka pôdy), nesloboda (pripútanosť k pôde), odvádzanie dávok (daní, naturálií, peňazí), povinnosť pracovať na panskom majetku (daň v robote, formou roboty) **2 body**
 Ak sú v odpovedi iba niektoré z kľúčových pojmov **1 bod**

vazal – v lénnom vzťahu osoba podriadeného postavenia. Voči svojmu lénnemu pánovi bol zaviazaný prísahou vernosti a bol povinný pomáhať mu: musel sa zúčastňovať vojenských akcií svojho pána, byť pripravený pomôcť mu pri riešení spoločenských či hospodárskych problémov. Za to dostal od svojho seniora majetok (léno, feudum), ktorý mu zabezpečoval živobytie. Okrem toho požíval ochranu svojho lénného pána.

Ak v žiakovej odpovedi sú kľúčové slovné spojenia: slobodný človek, príslušník šľachty (feudál), podriadenosť lénnemu pánovi v zmysle povinnosti mu pomáhať „radou i činom“ (vo vojne, problémy) a za to mu pán poskytoval pôdu (léno, feudum). **2**

body

Ak sú v odpovedi iba niektoré z kľúčových pojmov **1 bod**

lénný systém – systém osobných, sociálnych, hospodárskych a právnych vzťahov medzi príslušníkmi stredovekej vyššej a nižšej šľachty. Sociálne či hospodársky slabší jedinec sa odovzdal pod ochranu bohatšieho a mocnejšieho, pričom za túto ochranu zaplatil čiastočnou stratou svojej suverenity. Lénný pán (senior) sa zaväzoval chrániť svojho vazala a poskytnúť mu živobytie. Vazal bol za to povinný svojmu seniorovi poskytovať isté služby. Základom lénného vzťahu bola vzájomná vernosť medzi lénnym pánom a jeho vazalom. Pôvodne čisto osobný vzťah sa postupne obohatil o udelenie léna (majetku), ktoré malo zabezpečiť obživu vazala. Léno sa pôvodne udeľovalo do konca života vazala, neskôr sa stalo dedičným. Udelenie léna sprevádzali viaceré symbolické úkony (zloženie vazalskej prísahy, odovzdanie meča, zástavy a pod). Lénný vzťah zanikol jeho vypovedaním, resp. smrťou či zradou niektorého zo zainteresovaných. Porušenie léennej prísahy sa v stredoveku pokladalo za ťažký delikt. Sieťou priamych osobných lénných väzieb medzi jednotlivými vyššími a nižšími šľachticmi bola pretkaná celá stredoveká šľachtická spoločnosť. Najvyšším lénnym pánom (seniorom) v stredovekej monarchii bol kráľ. Lénné vzťahy sa zrodili v merovejskej Franskej ríši, no väčšmi sa rozšírili až za Karolovcov v súvislosti s významnými zmenami v oblasti vojenstva.

Ak v žiakovej odpovedi sú kľúčové slovné spojenia: reťazec závislých osôb (zástupcov šľachty, feudálov) spojených pôdou a sľubom vernosti, lénná väzba (v hierarchii vyššie postavený poskytuje pôdu – léno, feudum, za verné služby nižšie postavenému) **2 body**
 Ak sú v odpovedi iba niektoré z kľúčových pojmov **1 bod**

63

„My Karol, oznamujeme ti Fulrád, že tohto roku zvolávame do východného Saska veľké zhromaždenie vojska. Preto ti prikazujeme, aby si sa 17. júna dostavil na určené miesto so všetkými svojimi vyzbrojenými a vystrojenými ľuďmi. Každý jazdec nech má štít, kopiju, meč a nôž, k tomu luk a tulec so šípmi. Vaše vozy nech vezú všetko potrebné - krompáče, sekery, vrtáky, rýle a všetky ostatné nástroje, ktoré sú potrebné na ťaženie. Zásoby potravín musia vydržať tri mesiace od zhromaždenia sa vojska a zásoby zbraní a ošatenia pol roka.“

(Úryvok z listu Karola Veľkého Fulrádovi, po roku 804)

- a) V akom vzťahu bol Karol Veľký voči Fulrádovi?
- b) V akom vzťahu bol Fulrád voči Karolovi?
- c) Čo bolo hlavnou povinnosťou Fulráda?
- d) Ako sa nazýva nový vzťah medzi ľuďmi vyšších spoločenských vrstiev, ktorý sa začal vytvárať vo franskom štáte v priebehu 8. storočia?

Správne odpovede a hodnotenie:

- a) Karol Veľký bol jeho lénnym pánom (seniorom). **1 bod**
 - b) Fulrád bol jeho vazalom (lénnikom). **1 bod**
 - c) Povinne sa zúčastniť vojenskej výpravy so svojimi vyzbrojenými a vystrojenými vojakmi. **1 bod**
Akákoľvek odpoveď vyplývajúca z kontextu ukážky obsahovo zodpovedajúca vzorovej správnej odpovedi je za **1 bod**.
 - d) Lénny vzťah = vzťah lénneho pána (seniora) a vazala **1 bod**
- Odpoveď vzťah poddaný – feudál resp. poddaný – pán je nesprávna, nadriadený – podriadený je nepostačujúca, kráľ (cisár) – šľachta (feudál) je nepostačujúca. **0 bodov**